

ΑΙ ΕΙΣΛΑΜΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ¹

Κατὰ τὰ τελευταῖα τριάκοντα ἔτη, οἱ ἱστορικοί, οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἄλλοι διανοούμενοι τῆς γείτονος Τουρκίας, ἐσκέφθησαν νὰ δημιουργήσουν ἕνα φανταστικὸν γεωγραφικὸν χῶρον καὶ μίαν θεωρίαν περὶ ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς τῶν πρώτων πυρήνων τοῦ Τουρκικοῦ Ἔθνους. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ τοῦρκος ἠγέτης καὶ μεταρρυθμιστῆς Κεμάλ Ἀτατούρκ, ἀνακαινιστῆς μιᾶς νέας ἐποχῆς διὰ τὴν πατρίδα του, ἐξήγγειλε καὶ αὐτός, συνεπικουρούμενος ἀπὸ τοὺς προαναφερθέντας λογίους, περιέργους θεωρίας διὰ τὴν φυλετικὴν καὶ ἔθνολογικὴν καταγωγὴν τῶν Τούρκων.

Κατὰ τὰς θεωρίας αὐτάς, οἱ Τούρκοι κατάγονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Σουμερίους καὶ Χετταίους, οἱ ὅποιοι εὗρίσκοντο εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους. Ὅτι οἱ διάδοχοι τῶν λαῶν αὐτῶν, δηλαδὴ οἱ Τούρκοι, κατέλυσαν τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐξόρμησιν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐν συνεχείᾳ τῶν Ρωμαίων εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐξωθήσαντες ἐναντίον αὐτῶν τὰ Σλαβικὰ καὶ Γερμανικὰ φύλα καὶ ὅτι ὁ Μινωϊκὸς καὶ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς, εἶχεν ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν τῶν προγόνων τῶν Τούρκων Χετταίων. Ἐπροχώρησαν δὲ ἀκόμη περισσότερον οἱ Τούρκοι ἐπιστήμονες καὶ διανοηταί, διακηρύξαντες ὅτι οἱ περισσότεροι Εὐρωπαϊκοὶ καὶ Ἀσιατικοὶ λαοὶ εἶναι τουρκικῆς καταγωγῆς.

Ὅπως ὅμως ἔγραψεν ὁ διαπρεπὴς Βρετανὸς ἱστορικὸς Τόϋμπη, οἱ μύθοι αὐτοὶ κατέρρευσαν, διότι ὅλαι αἱ ἔρευναι ποὺ διεξήχθησαν ἀπὸ διακεκριμένους ἐπιστήμονας ἀνθρωπολόγους, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ μεγαλυτέρα ἀναλογία τοῦ Τουρκικοῦ λαοῦ σήμερον, ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μεσογειακῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν φύλων. Αὐτὸ ἐπιστοποιήθη καὶ ἐκ τῆς ἀναλύσεως τοῦ αἵματος τῶν τουρκικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἀνατολῆς, τὸ ὁποῖον ἀπεδείχθη ὅτι ἀνήκει κατὰ πλειονότητα εἰς τὸν *εὐρωπαϊκὸν τύπον*.

Συμφώνως μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα, οἱ τουρκικῆς καταγωγῆς κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου κυρίως ἔχει περιορισθῆ ἡ σημερινὴ Τουρκία, ἀνέρονται εἰς μικρὸν ποσοστὸν τοῦ σημερινοῦ της πληθυσμοῦ.

1. Ἡ δημοσιευομένη ἐνταῦθα ὀμιλία ἐδόθη εἰς τὸ πλαίσιον τῶν διαλέξεων τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτῆς τὴν 11ην Φεβρουαρίου 1959.

Ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου διδασκόμεθα, ὅτι οἱ Τοῦρκοι κατέβαλον συστηματικὴν καὶ πολυετῆ προσπάθειαν διὰ τὴν ἀφομοίωσιν τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἀπὸ τὴν μελέτην δὲ τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας διδασκόμεθα ἐπίσης τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἐξελίξεις καὶ διαφοροποιήσεις πού ἐπῆλθον εἰς τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Βαλκανικῆς Χερσονήσου ἰδίως εἰς τὴν διοίκησιν, τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, τοὺς ἀνταγωνισμοὺς μεταξὺ τῶν ὑποδούλων λαῶν, τὴν διείσδυσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνάμιξιν εἰς μέγαν βαθμὸν ἰδίως Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἀναλώμασι καὶ εἰς βάρος τοῦ ἑλληνισμοῦ, δυστυχῶς.

Ἰδιαιτέρως διὰ τὸν ἔρευνητὴν τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, παρουσιάζεται τὸ ἐξῆς πρόβλημα: Πῶς οἱ Τοῦρκοι, λαὸς πολεμικὸς μὲν ἀλλ' ἀπολίτιστος, ὑπέταξαν τόσον εὐκόλως τοὺς λαοὺς τοῦ Βυζαντίου. Αὕτῃ ἢ πρόοδος τῶν Τούρκων ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν μαχητικότητα τῶν στρατευμάτων των καὶ τὴν ἐξασθένεισιν τῶν Βυζαντινῶν; Ἡδύναντο αἱ μικραὶ δυνάμεις τοῦ Ἑρτογρουλ, τοῦ Ὁρχάν καὶ τῶν διαδόχων του, νὰ κατακτήσουν βαθμιαίως, ἀλλὰ πρὸ πάντων νὰ διατηρήσουν τὴν Μικρασίαν καὶ τὴν Βαλκανικὴν, πράγμα πού δὲν ἐπέτυχον τόσο ἄλλοι ἐπιδρομεῖς, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν χριστιανῶν;

Ἀπὸ τὴν μελέτην λοιπὸν τῆς ἱστορίας ἀνακύπτει ὅτι οἱ Τοῦρκοι προωθοῦντες τὸ ἔργον τῆς κατακτῆσεως τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τὸν XI ἀκόμη αἰῶνα ἀνemiχθησαν μὲ πολλοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς, ἰδιαιτέρως ὅμως μὲ τοὺς Ἑλληνας. Κατὰ τὸ ἔτος 1261 ὁ σουλτᾶνος Ἰτζεδίν ὁ Β' ἠττηθεὶς παρὰ τῶν Μογγόλων, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἄσυλον εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐλήν. Συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίας τοῦ Νικηφόρου Γρηγορᾶ ὁ Ἰτζεδίν κατήγετο ἐκ χριστιανῶν γονέων, ἐξετέλει κρυφίως τὰ χριστιανικά του καθήκοντα καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μετέβαινεν ἐλευθέρως εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἠσπάζετο τὰς εἰκόνας καὶ συνωμίλει τακτικῶς μὲ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον.

Τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν ὁ Πέρσης ποιητὴς καὶ θεολόγος Τζελαλεδίν Ρούμη, ἴδρυσεν τὸ μοναχικὸν τάγμα τῶν Μεβλεβήδων. Αὐτοὶ οἱ μοναχοὶ ἦσαν φιλόανθρωποι, εἶχον στενὰς σχέσεις μὲ τοὺς χριστιανοὺς καὶ εἰς αὐτοὺς ὀφείλεται ἡ διατήρησις πολλοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ἰκονίου. Τότε καὶ ὁ σουλτᾶνος τοῦ Ἰκονίου ἐδημιούργησε σχέσεις μὲ τοὺς βυζαντινοὺς, ἔλαβεν ἑλληνίδα σύζυγον, θυγατέρα τοῦ στρατηγοῦ Μανουὴλ Μαυροζώμη, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος εἶχεν ἑλληνίδα μητέρα καὶ κατεῖχε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τὰ γεγονότα αὐτὰ συνετέλεσαν ὥστε πολλοὶ Ἕλληνες τῆς περιοχῆς αὐτῆς νὰ καταταγοῦν ὡς μοναχοὶ εἰς τὸ τάγμα τῶν Μεβλεβήδων, πού αἱ δο-

ξασίαι τῶν ἐνεῖχον πολλὰ χριστιανικὰ στοιχεῖα καὶ συνεπῶς νὰ ἐξισλαμισθοῦν οἰκειοθελῶς.

Ἀργότερα συνεστήθησαν τὰ μοναχικὰ τάγματα τῶν μπεκτασήδων, τὰ ὅποια διεσώθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Τεκέδες (μοναστήρια) τῶν Μπεκτασήδων ὑπῆρχον κατὰ τὰ λευταῖα ἔτη εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐπεσκέφθη δὲ ἓνα τοιοῦτον εἰς τὴν περιοχὴν Πτολεμαΐδος (Χωρίον Τζουμάς) καὶ συνεζήτησα διὰ μακρῶν μὲ τὸν ντερβις-μπαμπᾶν (εἶδος ἡγουμένου). Ὁ συμβιβαστικὸς χαρακτήρ τοῦ ἰδρυτοῦ τῶν μοναχικῶν αὐτῶν ταγμάτων Χατζῆ-Μπεκτάς, προσεῖλκυσε πολλοὺς χριστιανοὺς εἰς τὰ τάγματα, οἱ ὅποιοι καὶ ἐξισλαμίσθησαν. Εἷς κλάδος τῶν Μπεκτασήδων ἔκαμνε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἔπινε οἶνον, ἔτρωγε κρέας χοίρου ἀπαγορευόμενον ὑπὸ τοῦ κορανίου, καὶ ἀπέκρυπτεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους τούρκους χριστιανικὰς συνηθείας.

Ὅταν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων Ἐρτογρουλ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, δὲν ἠκολουθεῖτο ἀπὸ περισσοτέρας τῶν 400 τουρκικῶν οἰκογενειῶν. Μετὰ πάροδον 100 ἐτῶν οἱ ἀπόγονοι τοῦ τούρκου αὐτοῦ ἠγέτου συνεχώνευσαν εἰς τὴν ὁμάδα του, πὺν ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα τοῦ ἔθνους τῶν Τούρκων, ὅλους τοὺς διασκορπισμένους εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν τούρκους πολεμιστὰς πὺν ἔδρων ἀνεξάρτητα καὶ πολλὰκις μισθοφορικά.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν Μουράτ τοῦ Α΄. (1340) καὶ ἀφ' οὗ παρῆλθον ἄλλα 70 ἔτη οἱ πάντοτε ὀλιγάριθμοι Ἀσιάται, ἐπωφελοῦμενοι ἀπὸ τὰ ἐπανειλημμένα ἀτυχήματα τῶν βυζαντινῶν, κατέλαβον τὴν Βιθυνίαν καὶ διὰ τῆς Καλλιπόλεως εἰσέβαλον εἰς τὴν Εὐρώπην καταλαβόντες διαδοχικῶς τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Σερβίαν.

Πρὶν εἰσέτι ἀρχίσῃ ἡ στρατολογία τῶν γενιτσάρων, ὁ Ὅρχάν ἐκ τῶν πρώτων σουλτάνων, συγκατέλεγεν εἰς τὸ ἐπιτελεῖον του ἕλληνας ἀρνηθρήσκους ἀπὸ τὴν Βιθυνίαν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Μιχάλογλου πὺν ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Μιχαῖλ Κοσσύφου τῆς πατριαρχικῆς οἰκογενείας τῆς Νικαίας.

Ὁ σουλτάνος Ὅσμάν (1289) ἐπέτυχε νὰ συγκεντρώσῃ καὶ συνενώσῃ ὅλους τοὺς Τούρκους ἐμίρας καὶ νὰ ἰδρύσῃ τὸ ὀλοκληρωμένον τουρκικὸν Κράτος (Ὅσμανλήδες). Συμφώνως πρὸς τὰς τουρκικὰς πηγὰς, οἱ τοῦρκοι τότε ἠρίθμουν 50.000 οἰκογενείας. Ὁ Ὅσμάν εἶχε γεννηθῆ εἰς τὴν κωμόπολιν Σουγιουτ τῆς Προύσας τὴν ὁποίαν καὶ ἐπεσκέφθη δὶς. Ἡρίθμει 700 ἑλληνικὰς οἰκογενείας πὺν ὠμίλουν τὴν τουρκικὴν καὶ πὺν σήμερον εὐρίσκονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Μακεδονίαν ὡς πρόσφυγες. Ὁ Ὅσμάν ἦτο εὐφυῆς, πανοῦργος, δραστήριος. Ἐμερίμνησε ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων γεωργῶν τῆς Βιθυνίας πὺν ἔστέναζον ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν μεγαλοκτημόνων φεουδαρχῶν τοῦ Βυζαντίου. Ἐπέτυχε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὴν προσέγγισιν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων καὶ τότε πολλοὶ ἕλληνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ οἰκογένεια Μάρκογλου, καθ' ὅλα εὐγενῆς, ἐξισλαμίσθησαν γενόμενοι πολῦτιμοι

σύμβουλοι και ἐπιτελεῖς τοῦ Ὀσμάν. Ὁ Ὀσμάν ἐπίσης ἐπροστάτευσε τὴν ἀδελφότητα τῶν Ἀχίδων, ἄλλο τάγμα μοναχῶν Τούρκων, τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἀπερρόφησε πολλοὺς Ἕλληνας.

Ὁ διάδοχος τοῦ Ὀσμάν Ὁρχάν, ἐτήρησε τὴν ἰδίαν πολιτικὴν ἔναντι τῶν Ἑλλήνων τῆς Νικαίας καὶ τῆς Νικομηδείας προσελκύσας πολλοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν. Τοῦτο ἀνησύχησε ζωηρῶς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ἰωάννην Καλέκαν ὅστις ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον συμβουλευόν τούς ἐξιλαμισθέντας νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, διότι καθὼς ἔγραφεν, ἡ ἄλωσις τῆς Νικαίας ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ἄλωσιν τῶν ψυχῶν.

Ὁ Ὁρχάν δὲν ἦτο φανατικὸς τοῦρκος. Ὄταν ὁ πολὺς ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος τῶν Ἑσυχαστῶν, μετέβαινε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, συνελήφθη πλησίον τῆς Καλλιπόλεως ἀπὸ πειρατὰς καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν Προύσσαν, ὅπου παρισταμένου καὶ τοῦ Ὁρχάν ἐγένετο ἐλευθέρᾳ θρησκευτικῇ συζήτησις μετ' ἑνα τοῦρκου, θεολόγου. Ὁ Παλαμᾶς τότε ἔτυχεν ἰδιαιτέρων περιποιήσεων ἐκεῖ.

Ἀργότερον ὁ ἐξιλαμισθεὶς τοῦρκος ἱστορικὸς Κιοπρολοῦ ἔγραψεν ὅτι ὀλόκληροι συνοικισμοὶ χριστιανικοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰμπν Μπατούτα (14ος αἰὼν) ἐξιλαμίσθησαν προοδευτικῶς εἰς διάστημα 50 ἐτῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὁ παλαιὸς ταταρομογγολικὸς ἀνθρωπολογικὸς τύπος τοῦ τούρκου ὑπέστη συνεχῆ διαφοροποίησιν καὶ μεταλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη ἐκείνης πλησιάζων βραδέως καὶ κανονικῶς πρὸς τὸν μεσογειακὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔχων ὑπ' ὄφιν τοῦ ὁ Βρεττανὸς ἱστορικὸς Ράμσεν, ὑπεστήριξεν ὅτι οἱ σημερινοὶ τοῦρκοι εἶναι κατὰ μέγαν βαθμὸν ἀπόγονοι Ἑλλήνων ἐξιλαμισθέντων ἀλλὰ προέρχονται καὶ ἀπὸ ἑλληνίδας μητέρας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1341 ὁ βασιλικὸς σύμβουλος τοῦ Ἀνδρόνικου τοῦ Γ' Ἰωάννης Καντακουζηνός, προκειμένου ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν προελαύνοντα πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἡγεμόνα τὸν Σέρβων Στέφανον Δουσάν, συνεμάχησε τόσον μετ' τὸν σουλτάνον Ὁρχάν ὅσον καὶ μετ' τὸν ἐμίρην τοῦ Ἀϊδινίου Ὁμάρ. Ὁ Ὁρχάν ἔλαβεν σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Καντακουζηνοῦ Θεοδώραν μετ' τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησε καὶ τέκνα.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Α' (1360) τοῦ καταλαβόντος τὴν βόρειον Βαλκανικὴν. Ἀπὸ τὰς πληροφορίας τοῦ Μέρτζιου καὶ τοῦ Σακαλώφ, ἐκτὸς τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι συλληφθέντες εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα, ὁ Ὁρχάν τῇ εἰσηγήσει τοῦ βεζύρη Καρᾶ Χαλήλ Τσεντερλή, λαβὼν ὑπ' ὄψιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι πολλοὶ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες εἰς τὸ παρελθὸν εἶχον χρησιμοποίησι κατὰ τὰς ἐκστρατείας τοὺς τούρκους μισθοφόρους ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι κατὰ μίαν διάταξιν τοῦ Κορανίου

τὸ $\frac{1}{5}$ τῶν αἰχμαλωτιζομένων ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος, ἠνάγκασε πολλοὺς χριστιανοὺς τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐξισλαμισθοῦν. Ἐκεῖ ἔχουν τὴν γέννησίν των τὰ τάγματα τῶν γενιτσάρων. Ἀργότερον μὲ εἰσήγησιν καὶ πάλιν τοῦ ἰδίου βεζύρου, εἰσήχθη ὁ θεσμὸς τῶν γενιτσάρων, τὸ γνωστὸν παιδομάζωμα (ντέβ-σιρμέ κατὰ τοὺς τούρκους).

Συμφώνως πρὸς τὰ διάφορα ἔγγραφα τῶν ἀρχείων τῆς τουρκοκρατίας ἐν Μακεδονίᾳ, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν, προκύπτει ὅτι ἐγένετο βιαία στρατολογία μικρῶν χριστιανοπαίδων, ὠραίων καὶ ἀρτιμελῶν, τὰ ὁποῖα διαρπαζόμενα ἀπὸ τοὺς γονεῖς των εἰσήγοντο εἰς τὰς ἐστίας τῶν γενιτσάρων (γενιτσαρὶν ὀτζακλαρὶ) καὶ ἐξισλαμίζοντο. Ἡ ἐπιλογὴ αὕτη τῶν χριστιανοπαίδων, ὠραίων καὶ ἀρτιμελῶν, συνετέλεσε κατὰ πολὺ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ καὶ εἰς τὴν διαφοροποίησιν τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ τύπου τῶν παλαιῶν τούρκων. Κατὰ τὸν τουρκικὸν χρονογράφον Ἐβλιᾶ Τσελεμπῆ (16ος αἰὼν) ἀνὰ ἑπτὰ ἔτη εἰς ἀρχηγὸς τῶν γενιτσάρων ἐπὶ κεφαλῆς 500 ἢ 600 ἀνδρῶν ἀφικνεῖτο εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ρούμελης (Ἑλλάς—Βουλγαρία—Σερβία) καὶ ἐστρατολόγει βιαίως 7—8000 χριστιανόπαιδας. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ διαρπαζόμενοι ἀπὸ τοὺς γονεῖς των χριστιανόπαιδες, μετεφέροντο εἰς τὰ Σκόπια, ὅπου κατεγράφοντο, ἐφόρουν καὶ στολὴν τῶν δοκίμων γενιτσάρων (ἀτζέμ ὀγλάν) καὶ ἀκολούθως ἐλάμβαναν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατατασσόμενοι εἰς τὸ σῶμα τῶν πυροβολητῶν, τῶν ὀπλοποιῶν καὶ τῆς ἀνακτορικῆς φρουρᾶς (μποσταντζήδες). Κατὰ τὰς πληροφορίας δὲ τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ζώρα ἀνωνύμου χειρογράφου, ὅταν κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ κάστρον τοῦ Σελμενίκου εἰς τὴν Πελοπόννησον, 900 παιδιὰ ἐκ τῆς περιοχῆς ἐγένοντο ἀναγκαστικῶς γενίτσαροι. Ὁ στρατὸς αὐτὸς τῶν βιαίως ἐξισλαμισθέντων χριστιανοπαίδων, ἀποτελούμενος κατὰ τὸ ἥμισυ ἀπὸ Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἀπὸ Σλαύους καὶ Ἀλβανούς, ἦτο ἀφοσιωμένος εἰς τὸν σουλτάνον, ἐθεωρεῖτο ὁ πειθαρχικότερος καὶ ἀνδρειότερος στρατὸς τῆς ἐποχῆς, ἀπολαμβάνων συνάμα πολλῶν σουλτανικῶν προνομίων. Εἰς τὸ χριστιανικὸν αἷμα τῶν γενιτσάρων καὶ πολλῶν ἀρχηγῶν των, ὀφείλεται ἡ στρατιωτικὴ ἀκμὴ τῆς Τουρκίας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐπὶ 350 περίπου ἔτη διήρκεσεν ἡ αἱματηροτάτη αὐτὴ ἀφαίμαξις τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πλουτίσῃ τὸ τουρκικὸν ἔθνος μὲ ἐξαιρετοὺς νέους ἀρτίας σωματικῆς διαπλάσεως, ὑγείας καὶ ζωτικότητος. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ XVI αἰῶνος ὁ στρατὸς αὐτὸς τῶν γενιτσάρων ἀνῆρχετο εἰς 80.000 ἀνδρας. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸν XV αἰῶνα καὶ μετέπειτα, τόσον οἱ ἀνώτεροι τουρκοὶ στρατιωτικοί, ἢ κυβερνώσα τάξις καὶ ἀκόμη καὶ οἱ σουλτάνοι καὶ οἱ πολυπληθεῖς πρίγκηπες καὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς Ἀδλῆς, ἐνυμφεύοντο κατὰ σύστημα γυναίκας ἐκ χριστιανικῶν φύλων. Ἐχομεν λοιπὸν βιαίας ἐπιγαμίας προερχομένης ἀπὸ αἰχμαλωτιζομένης ὡς ἐπὶ τὸ

πλείστον νεαρὰς γυναίκας ἑλληνίδας, Σερβίδας, Βουλγαρίδας, Ρουμανίδας, Οὐγγαρίδας.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἱστορικὸς Ἔρμπερτ Ζίββονς, εἰς μελέτην του διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐξετάζων κατὰ τίνα τρόπον πρωτοεσχηματίσθη τὸ τουρκικὸν κράτος, γράφει τὰ κατωτέρω χαρακτηριστικά. «Εἰς τὰ ἑκατὸν ἔτη ποὺ χωρίζουν τὸν Μουράτ τὸν Α' ἀπὸ τὸν πορθητὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μωχάμετ τὸν Β', οἱ Τοῦρκοι ὡς φυλὴ ἐγένοντο μιὰ ἀπὸ τὰς πλέον ἀναμίκτους καὶ ρωμαλέας φυλάς ποὺ ἐγνώρισεν ὁ κόσμος ἀπὸ τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων. Τοῦρκοι, Ἕλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι, Ἀλβανοί, Βλάχοι, Ἀρμένιοι, Οὔγγροι, Γερμανοί, Πέρσαι, Σύριοι, Ἀραβες, ὑπῆρξαν οἱ πρόγονοι τῶν Ὀσμανλῆδων. Ὡς φυλὴ οἱ Τοῦρκοι δύνανται νὰ παραβληθοῦν μὲ τὸν σημερινὸν πληθυσμὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἢ τοῦ Καναδά».

Ὁ πορθητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μωχάμετ ὁ Β', ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος τῶν τούρκων σουλτάνων. Ἡ μήτηρ του ἦτο χριστιανή, ἐξισλαμισθεῖσα Σερβίς πριγκήπισσα, θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος Βράγκοβιτς. Ὄταν κατελήφθη ἡ Βυζαντινὴ πρωτεύουσα, πολλοὶ Ἕλληνες καὶ ἄλλοι Χριστιανοὶ πρὸ παντὸς ὅμως νέαι γυναῖκες ἠλλαξοπίστησαν βιαίως καθὼς καὶ καλόγραιαι ἀπὸ τὰ πολυάριθμα γυναικεῖα μοναστήρια. Θρῆνος τῆς ἐποχῆς εἰς ἰδίωμα τῆς Κύπρου, ποὺ ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἐμμ. Κριαρᾶς διαλαμβάνει :

«Ἀρχόντισες μεγάλες, εὐγενικὲς καὶ φρόνιμες
ἀκριβαναθρεμμένες, ἀνάγλυπτες, ἀνέφημες
ὑπανδρες καὶ χηράδες καὶ καλόγρηες εὐγενικὲς
παρθένες ἡγουμένες,

ἄνεμος δὲν τις ἔδιδε, ἥλιος οὐκ ἔβλεπόντες
ἠρπάγησαν ἀνηλεῶς ὡς καταδικασμένες
πῶς νὰ τις πάρουν στὴν Τουρκίᾳ, σκλάβες νὰ πωληθῶσιν
νὰ τις διασκορπίζουσι σ' Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν
γυμνές, ἀνυπόδητες, δαρμένες, πεινασμένες,
καὶ τὸ βράδυ νὰ μένουσιν μὲ τοὺς μουσουλμάνους
καὶ νὰ τὲς μαγαρίζουσιν, μπαστάρδια νὰ γεννοῦσιν
νὰ πολεμοῦν χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς ἀφανίζουν...»

Ὁ πορθητὴς καλῶς ἐγνώριζεν ὅτι οἱ ἠλλαξοπιστοῦντες χριστιανοὶ ἦσαν ἱκανότεροι τῶν τούρκων καὶ ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς ἀρνησιθρήσκους, θερμότεροι ζηλωταὶ τῆς νέας θρησκείας. Ἐγνώριζεν ἐπίσης ὅτι δὲν διέθετε μουσουλμανικὸν πληθυσμὸν διὰ νὰ διοικήσῃ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Ὀλίγον μετὰ τὴν κατάληψιν ἀπένειμε ἀνώτατα ἀξιώματα εἰς τούρκους χριστιανικῆς

καταγωγῆς ὁμιλοῦντας τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Αὐτὴ ἡ διακριτικὴ μεταχείρισις, ἀπετέλεσε τὸ δέλεαρ τῆς ἔξιλαμίσεως ἐπιφανῶν στρατηγῶν καὶ πριγκήπων ἀκόμη τοῦ βυζαντίου. Ἐκ τούτων ὁ βεζύρας τοῦ Μωχάμετ, ὁ Μαχμουτ πασᾶς καὶ ὁ Ροῦμ Μεχμὲτ πασᾶς ἦσαν ἔξιλαμισθέντες Ἕλληνες. Ἕλληνες ἐπίσης ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων ἦσαν ὁ Χὰς Μουράτ καὶ Μετήχ πασᾶς καθὼς καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ πορθητοῦ Θωμᾶς Καταβολινός. Ἄλλὰ καὶ ὁ ἴδιος πορθητῆς ἔλαβεν ἀργότερον ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Δεσπότη τῆς Πελοποννήσου Δημητρίου Παλαιολόγου.

Εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν μάχην ποῦ συνήφθη μετὰ τῶν Τούρκων καὶ Τουρκομάνων εἰς τὸ Τερζάν τῆς Ἀρμενίας καὶ ὅπου ὁ Μωχάμετ παρέταξε στρατὸν ἐξ ἑκατῶν χιλιάδων ἀνδρῶν μετὰ τῶν ὁποίων πλεῖστοι χριστιανοὶ ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν Βαλκανίων, ἀρχιστράτηγος τῶν τούρκων ἦτο ὁ ἔξιλαμισθεὶς Ἕλληνας Μαχμουτ πασᾶς ἐκ τῆς βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Φιλανθρωπηνῶν, στενὸς συγγενὴς τοῦ μπεϊλέμπεη τῆς Ρούμελης Χὰς Μουράτ πασᾶ προερχομένου ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Παλαιολόγων, ἀρχηγὸς δὲ τοῦ ἀτάκτου ἰππικοῦ ὁ Ἀλῆ μπέης, ἔξιλαμισθεὶς Ἕλληνας ἐκ Βιθυνίας τῆς οἰκογενείας Μιχάλογλου.

Ὁ Μωχάμετ, ὁ ὁποῖος ὠμίλει ἄριστα τὴν ἑλληνικὴν, παροτρυνόμενος ἀπὸ τὴν χριστιανὴν μητέρα του καὶ ἀπὸ τοὺς ἔξιλαμισθέντας πασάδες, ὅταν ἀντελήφθη τὴν τόσην καταστροφὴν τῆς βυζαντινῆς πρωτευούσης, ἐσκέφθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς περιωθέντας Ἕλληνας, διάφορα προνόμια ὑπεστήριξε δὲ πολλὰς χριστιανικὰς οἰκογενείας τῆς Θράκης. Ὁ χρονογράφος Φραντζῆς διηγεῖται ὅτι: «Ἀνθρώπων δὲ χωρὶς καὶ αἰοῦντος εἰπεῖν μείνας τῆς πόλεως, ἐπρόσταξε καὶ ἔφερον συργούνιδας λεγομένους ἦτοι μετοίκους ἢ παροίκους ἀπὸ Μηδείας τῆς πρὸς τὸν Πόντον καὶ τῶν χωρίων αὐτῆς Ἀγαθουπόλεως, Μεσημβρίας καὶ ἀπὸτε Συλυβρίας, Ἡρακλείας, Πανάδου, Ὁρεστιάδος καὶ ἄλλων τόπων πολλῶν καὶ ὄκησαν τὴν πόλιν, δόντες αὐτοῖς καὶ οἴκους, ἐκάστω κατὰ τὴν ἀξίαν..... »

Καὶ αἱ ἔξιλαμίσεις προσωπικοτήτων ἐξακολουθοῦν. Ἐπὶ Μπαγιαζίτ τοῦ ὀνομαζομένου Γιλδιρίμ (Κεραυνὸς ἔτος 1503) δεύτερος βεζύρης ἦτο ὁ ἔξιλαμισθεὶς Χότζα Μουσταφᾶ πασᾶς, εἰς τὴν Βοσνίαν δὲ ὑπηρέτει ὡς στρατάρχης ὁ Ἰσκεντέρ πασᾶς, ἔξιλαμισθεὶς Ἕλληνας ἐκ Τραπεζοῦντος, θεωρούμενος ὡς ὁ καλύτερον κατηρισμένος στρατηγὸς τῆς Τουρκίας. Παρὰ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ποῦ ἐπετέθη κατὰ τὸ ἔτος 1500 διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Κέρκυραν ἦτο ὁ Γιάννης Γρίβας ἀπὸ τὴν Ναύπακτον ἔξιλαμισθεὶς καὶ αὐτός. Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ νομοθέτου (Κανονοῦ) ἐπὶ 9 μεγάλων βεζυρῶν οἱ 8 ἦσαν χριστιανοὶ ἔξιλαμισθέντες ἐξ ὧν δύο Ἕλληνες ὁ Ἰμπραήμ πασᾶς ἀπὸ τὴν Πάργαν καὶ ὁ Σουλεϊμάν πασᾶς. Οἱ ἄλλοι 6 ἦσαν Σλάβοι καὶ Ἀλβανοί.

Ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ βιάλος τῆς Βενετίας ἐν Κωνσταντινουπόλει

Μπραγκαντίν, ὁ ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϊμάν και ἀργότερον ἐπὶ Σελήμ τοῦ Α' μέγας βεζύρης Ἰμπραχὴμ πασᾶς κατήγετο ἀπὸ τὴν Πάργαν ἐκ τῆς οἰκογενείας Μετέγα, ἦτο ἡλικίας 33 ἐτῶν και ἀπήλαυε τῆς μεγάλης ἐμπιστοσύνης τοῦ σουλτάνου. Ἡ μήτηρ του, ἐξιλαμισθεῖσα και αὐτὴ παρέμενε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινουπαλιν, ὁ δὲ πατήρ του εἰς τὴν Πάργαν, νεμόμενος μέγα τιμάριον με ἔσοδα 2000 δουκάτων ἐτησίως. Ὁ Ἰμπραχὴμ πασᾶς ὑπεστήριξε παλὸ τοὺς ἔλληνας, ἦτο γλωσσομαθῆς, ἠρέσκετο δὲ νὰ ἀναγιγνώσκει τὴν ἱστορίαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου και τοῦ Ἀννίβα.

Αὐτὸ τὸ δόλωμα τῶν μεγάλων ἀξιωματῶν ποὺ ἀπενέμετο με ποιὰν τινα ἀποκλειστικότητα εἰς τοὺς νεοφωτιστοὺς, ἦτο ἱκανὸν νὰ προσελκύσῃ εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν πολλοὺς χριστιανοὺς και μάλιστα ἐπιφανεῖς. Τοιοῦτοτρόπως, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, γράφει ὁ ἀείμνητος Παπαρρηγόπουλος «ὁ ἑλληνισμὸς κατὰ τὸν μακρὸν και πολυώδυνον αὐτοῦ βίον ὑπὸ τὴν Τουρκοκρατίαν, ὑφίστατο φλεβοτομίαν ἄνευ προηγουμένου». Ἄλλη σπουδαιότατη αἰτία διὰ τὰς πολλὰς χριστιανικὰς ἐξιλαμίσεις ἦτο ἡ φοβερὴ και δυσβάτακτος φορολογία πάσης μορφῆς. Τόσον πολὺ εἶχον αὐξηθῆ αἱ ἐξιλαμίσεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν και τὴν Βαλκανικὴν κατὰ τὸν XV και XVI αἰῶνα, ὥστε ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀνησυχῆ, πῶς ἂν ἐξακολουθῶν, τὰ οἰκονομικὰ τῆς αὐτοκρατορίας θὰ ὑφίσταντο κλονισμὸν ἐκ τῆς σοβαρᾶς μειώσεως τῶν ἀμέσων και ἐμμέσων φόρων, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεχρεοῦντο οἱ χριστιανοί. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἠνάγκασε τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν κατὰ τὸ ἔτος 1691 ἐπὶ μεγάλης βεζυρίας τοῦ χριστιανικῆς καταγωγῆς Χουσεῖν Κιοπρουλοῦ πασᾶ, νὰ ἐκδώσῃ τὸ περίφημον διάταγμα (φιρμὰν) «νιζὰμ τζεδιδ» τὸ ὁποῖον ἠλάττωνεν αἰσθητὰ τὴν φορολογίαν τῶν χριστιανῶν.

Ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Τραπεζοῦντος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἑλληνοῦ ἐξωμότου Μαχμουτ πασᾶ, ἐκ Πόντου, πρωτεξαδέλφου τοῦ πολιτικοῦ Συμβούλου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Λαβιδ Κομνηνοῦ, οὗτος μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν κατέθεσεν τὰ ὄπλα. Δύο ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Κομνηνοῦ ἐξηναγκάσθησαν εἰς ἀλλαξοπιστίαν, οἱ περισσότεροι δὲ πολεμιστὰι τοῦ κάστρου τῆς Τραπεζοῦντος μετεφέρθησαν ὡς φρουρὰ εἰς τὴν Κωνσταντινουπαλιν ὅπου τοῖς ἀπενεμήθησαν τὰ ἀξιώματα τοῦ **σιλιχτάρ** (ἀνακτορικὸι Ὑπάλληλοι) **και ἰσπαχῆ ὀγλὰν** (δόκιμοι ἰππεῖς). Παραλλήλως πρὸς τ' ἀνωτέρω ὀκτακόσιοι νέοι τῆς Τραπεζοῦντος ἔγιναν γενίτσαροι, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰς πληροφορίας τοῦ ἀνωμένου χειρογράφου τοῦ Κώδικος τῆς βιβλιοθήκης Μπαρμπερίνι, ποὺ ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ σουλτάνου Σελήμ τοῦ Β' (1570) τοῦρκοι ἀξιωματοῦχοι ἀλλὰ και ὁ Τουρκικὸς πληθυσμὸς ἤρχισε νὰ ἀσκῆ μίαν φοβερὰν πίεσιν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διὰ ν' ἀλλαξοπιστήσουν. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὰ σχε-

διὰ τῶν αὐτὰ ἐσυκοφάντουν τοὺς χριστιανούς ἐπὶ ἐξυβρίσει τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας. Μετεχειρίζοντο τὴν Ἀραβικὴν λέξιν «*α β α ν ί α*». Ἡ καταγγελία ἦτο ἐξαιρετικῶς βαρεῖα εἰς τὸ θεοκρατικὸν Κράτος τῆς Τουρκίας καὶ ὁ συκαφαντούμενος χριστιανὸς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιλέξῃ μεταξὺ τῶν φοβερῶν βασάνων καὶ τοῦ ἐξισλαμισμού. Συχνότερος ἦτο ὁ ἐξισλαμισμός, ἀλλὰ πλεῖστοι ἐκ τῶν βιαίως καὶ ἀναγκαστικῶς ἐξισλαμιζομένων παρέμειναν ἐν κρυπτῷ χριστιανοί. Εἶναι οἱ λεγόμενοι *κ ρ υ π τ ο χ ρ ι σ τ ι α ν ο ἱ*. Κυρίως ἠλλαξοπίστησαν τότε πολλοὶ Μικρασιάται καὶ Πόντιοι.

Πρὸ 160 περίπου ἐτῶν εἰς τὸ Μουτζούρ τῆς Καππαδοκίας ἠναγκάσθησαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρὸ τῆς τουρκικῆς πίεσεως ν' ἠλλαξοπιστίσουν. Τὸ ἴδιον συνέβει εἰς τὸ χωρίον Νώτια τῆς Καρατζόβας κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ Παπαγεωργίου. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ μὲ τοὺς Βαλαάδες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ποὺ ἀνήρχοντο εἰς 20 χιλιάδες περίπου. Τοὺς τελευταίους αὐτοὺς ἐγνώρισα ὅταν ἦμουν μαθητὴς εἰς τὸ Γυμνάσιον Τσοτυλίου. Ὁμίλου ἐλληνιστί, ἦν-
παν κανδύλια καὶ ἐλάτρευον τὸν ἅγιον Γεώργιον τὸν Φουστανελλᾶν. Καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν ποὺ μετηγάστεισαν κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν (1925) ἐξακολουθοῦννὰ ὀμιλοῦν ἐλληνιστί καὶ νὰ νοσταλγοῦν τὴν παλαιὰν πατρίδα των. Ἀλλὰ καὶ ἡ μεγαλόνησος Κρήτη συγκαταριθμεῖ χιλιάδας τουρκοκρητικὸς ἐλληνικῆς καταγωγῆς ποὺ μετανάστεισαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Τουρκίαν. Ὅλα αὐτὰ συνέβησαν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν διωγμῶν ποὺ εἶχον φανατίση τοὺς λαοὺς ὅπως εἰς τὴν Ἰσπανίαν μὲ τοὺς διαμαρτυρομένους καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν μὲ τοὺς τούρκους καὶ τουρκομάνους. Ἀργότερον οἱ νέοι δημοκρατικοὶ θεσμοὶ ἐπέδρασαν εὐεργετικὰ εἰς τὰ πρωτόγονα ἔνστικτα τῶν φανατισμένων θρησκευτικῶν ἡγετῶν, οἱ θρησκευτικοὶ διωγμοὶ ἐξέλιπον καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἀνεκουφίσθη.

Τὸ ἔτος 1582 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Τοῦρκος σουλτάνος Μουρὰτ ὁ Δ' ὅπως διηγεῖται ὁ Γερμανὸς ἱστοριοδίφης Hammer, προκειμένου νὰ τελέσῃ τὴν περιτομὴν τοῦ διαδόχου τοῦ Ἰμπραχίμ, ὠργάνωσε τελετὰς μὲ ὅλην τὴν ἀνατολικὴν χλιδὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν αἵτινες διήρκεσαν 52 ἡμέρας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων παραδόξων ποὺ ἐγένοντο τότε, διετάχθη ἀπὸ τὸν Μουρὰτ ὁ βίαιος ἐξισλαμισμὸς καθ' ἡμέραν ἑκατὸν Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν χριστιανῶν. Ἐχομεν λοιπὸν κατὰ τὰς αὐθεντικὰς αὐτὰς πληροφορίες 5.200 χριστιανούς ἐξισλαμισθέντας κατὰ τὸ μικρὸν αὐτὸ χρονικὸν διάστημα. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1611, κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ δεσπότη τῆς Πελοποννήσου Μαξιμου, ὅταν ὁ δεσπότης Τρίκης Διονύσιος ὁ Σκυλόσοφος ἐπαναστάτησε κατὰ τῶν Τούρκων, ὅλους τοὺς χριστιανούς τῆς Τσαμουριάς προελάσαντας μάλιστα μέχρι τῶν προθύρων τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἡπείρου καὶ τελικῶς ἠττηθέντας, ἠνάγκασαν εἰς ἐξισλαμισμὸν. Ὡς ἐπίσης τότε 350 οἰκογένειαι χριστιανικαὶ τοῦ Κάστρου τῶν Ἰωαννίνων, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξισλαμισθοῦν διὰ ν' ἀποφύγουν

τούς διωγμούς και τὰ φοβερὰ βάσανα. Αἱ πλεῖσται ἐξ αὐτῶν προήρχοντο ἀπὸ τὰς παλαιὰς εὐγενεῖς οἰκογενείας τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1694 συνετελέσθη μία προσωρινὴ κατάληψις τῆς νήσου Χίου ἀπὸ τὸν Βενετὸν ναύαρχον Ζενο, ὁ ὁποῖος ἐδεδώρησε σκόπιμον διὰ λόγους ἀσφαλείας νὰ μεταφέρῃ τὸν τουρκικὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου εἰς τὰ ἔναντι Μικρασιατικὰ παράλια. Κατὰ τὴν μεταφορὰν, 300 τοῦρκοι παρεκάλεσαν νὰ παραμείνουν εἰς τὴν Χίον διότι ἐλάτρευον κρυφίως τὸν Χριστὸν καὶ οὐχὶ τὸν Μωάμεθ, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν πληροφοριῶν τοῦ Μανουὴλ Γεδεῶν ποῦ συνέγραψεν καὶ πραγματεῖαν μὲ τὸν τίτλον «Λαθρόβιος Ὁρθοδοξία». Ἄλλὰ καὶ ὁ ἐκδιώξας τοὺς Βενετοὺς ἀπὸ τὴν Χίον, Νάξον καὶ Ἄνδρον τοῦρκος ναύαρχος Πιαλῆ πασαῖς ἦτο χριστιανικῆς καταγωγῆς, ὅπως καὶ ὁ φοβερὸς ἀρχιπειρατῆς καὶ μετὰ ναύαρχος τῶν τούρκων Χαϊρεδὶν Μπαρμπάρδσα ἀπὸ τὸν Μόλυβον (Μήθυμα) τῆς Λέσβου, εἶχε ἑλληνίδα μητέρα.

Ἄνωτέρω ἔγραψα διὰ τοὺς κρυπτοχριστιανούς. Κυρίως τοὺς ἀνευρίσκομεν εἰς τὸν Πόντον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κρώμνης καὶ τοῦ Ἄκ Νιτὰγ τῆς Χαλδίας. Ὠνομάζοντο «Κ λ ω σ τ ο ἰ ἢ Σ τ α υ ρ ι ῶ τ ε ς» ὡς καταγόμενοι ἀπὸ τὸ χωρίον Σταυρὶ τῆς Ἀργυρουπόλεως. Αὐτοὶ προσεπάθησαν ἀργότερα κατὰ τὸ ἔτος 1839 καὶ 1856 (Χάτι σερίφ—Χάτι Χουμαγιούν) νὰ φανερωθοῦν ὡς χριστιανοί, ἀλλὰ πρὸ τῆς τουρκικῆς ἀντιδράσεως ἢ προσπάθεια αὕτη, ἐναυάγησε, ἐπιτευχθεῖσα μόνον μετὰ τὴν ἀνακήρυσιν τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος (χουριέτ) τοῦ 1908. Κρυφοὺς χριστιανούς συναντῶμεν καὶ εἰς τὴν νῆσον Κῶ. Ἐβάπτισον τὰ τέκνα των καὶ ἤγαπαν κανδύλια. Κατὰ τὸ ἔτος 1860 ὁ ἐκεῖ μητροπολίτης Γερμανός, μετέπειτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἐδέχθη πολλοὺς τοιούτους κρυπτοχριστιανούς εἰς τοὺς κόλπους τῆς χριστιανοσύνης.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Δωδεκάνησον καὶ τὴν Κρήτην ὑπῆρχον πολλοὶ κρυπτοχριστιανοὶ ποῦ ὠμίλου ἐλληνιστὶ καὶ κρυφίως ἐτέλουν τὰ χριστιανικὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα. Ἡ μεγάλη οἰκογένεια Κουρμούλη τοῦ κάμπου τῆς Μεσσαράς τῆς Κρήτης ἦτο ἐλληνικῆς καταγωγῆς καὶ ἐπροστάτευε τοὺς Ἕλληνας τῆς περιοχῆς. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἡ οἰκογένεια αὕτη μὲ ἀρχηγὸν τὸν καπετὰν Μιχάλην Κουρμούλην ἐτάχθη ἀναφανδὸν ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ ἐπολέμησεν τοὺς τούρκους. Ἔχομεν κρυπτοχριστιανούς καὶ εἰς τὴν νῆσον Εὐβοίαν τοὺς ὀνομαζομένους Σαμπάνηδες, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐφανερώθησαν χριστιανοὶ καὶ ἐβαπτίσθησαν (μεγαλοβάπτιστοι) ὅπως ἔχομεν καὶ εἰς τὴν Κύπρον. Πλεῖστα ὅσα τουρκικὰ χωριὰ εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον ὀμιλοῦν τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν πολλοὶ δὲ διετήρησαν κρυφίως τὴν χριστιανικὴν των πίστιν. Τοὺς ὠνόμαζαν «λ ι ν ο β ἄ μ β α κ ο υ ς» καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν, ἐν ἔτει 1871, τῆς νήσου ἀπὸ τοὺς Βρεττανούς, ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπανῆλθον εἰς τὸν χριστιανισμόν.

Ἐλλείπουν δυστυχῶς αἱ ἱστορικαὶ πηγαὶ ὅλων τῶν περιοχῶν τῆς Ἑλ-

λάδος διὰ τὴν διαπιστωθῆ ὁ ὄγκος τῶν ἑλλήνων καὶ γενικώτερον τῶν χριστιανῶν, οἵτινες ἔξιλαμίσθησαν κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον κατὰ τὸ διάστημα τῆς τουρκοκρατίας. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἱστορικῶν Ἀρχείων τῆς Μακεδονίας (Θεσσαλονίκης—Βεροίας—Ναούσης) ποὺ ἐδημοσίευσεν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, προκύπτει ὅτι ἔξιλαμίσθησαν σποραδικῶς εἰς αὐτὰς τὰς περιοχὰς 748 χριστιανοί, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων κατὰ τὰς παραμονὰς καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Αὐτὰ ὅμως τὰ ἀρχεῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φανερώσουν τὸ μέγεθος τῆς ἔξιλαμίσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν, καθόσον εἰς τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουν καταχωρηθῆ μόνον αἱ πράξεις ἔξιλαμίσεως ποὺ συνετελέσθησαν ἐνώπιον τοῦ Καντῆ καὶ τοῦ μολλᾶ. Αἱ ἀνεπίσημοι ὅμως εἶναι πολὺ περισσότεραι. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀρχειακῶν ἐγγράφων καὶ ἄλλων τινῶν πηγῶν, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ περισσότεραι τῶν ἔξιλαμίσεων ἐγένοντο εἰς γεωργικὰς πεδινὰς περιοχὰς. Ἐπὶ τῶν 748 ἔξιλαμίσεων μόνον 49 ἀφοροῦν ἕλληνας ὄρεινῶν τινῶν προσβάσεων τοῦ Ὀλύμπου, Βερμίου, Καϊμακτσαλάν κ.λ.π. Εἰς τὰ ὑψηλότερα ὄρεινά συγκροτήματα ἔνθα διαβιοῖ ὁ φιλελεύθερος καὶ ἀτίθασος κτηνοτροφικὸς κόσμος, τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, δὲν ἀνεκαλύψαμεν ἔξιλαμισθέντας.

Ἐξ ὅσων ἐν βραχείᾳ συντομίᾳ γράφω ἐδῶ, προκύπτει ὅτι ἡ συμβολὴ τῶν Ἑλλήνων οἵτινες ἔξιλαμίσθησαν βιαίως ἢ οἰκειοθελῶς καθὼς καὶ τῶν ἄλλων χριστιανῶν τῆς Βαλκανικῆς, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἔχω ἀσχοληθῆ, ὑπῆρξε μεγάλη εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ νομαδικῆς καταγωγῆς τουρκικοῦ κράτους. Πολιτικοί, βεζύραι, στρατηγοί, ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ ἀργότερον οἰκονομολογοὶ καὶ διπλωμάται χριστιανικῆς καταγωγῆς, ὑπηρετήσαν τὸ τουρκικὸν Κράτος, τὸ ὁποῖον μόνον μὲ τοὺς τούρκους ἀσιάτας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ σταθῆ.

Πιστεύω ὅτι τὸ τόσον ἑλληνικὸν καὶ γενικώτερον τὸ τόσον χριστιανικὸν αἶμα τὸ ὁποῖον διοχετεύθη εἰς τὴν τουρκικὴν φυλὴν, εἶχε τὴν βιολογικὴν του ἐπίδρασιν εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν εὐγονίαν τῶν τούρκων σουλτάνων, πριγκήπων καὶ ἰσχυρῶν τιτλούχων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀλλὰ καὶ τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ γενικώτερον, ἀλλοιῶσαν συνάμα καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῶν τούρκων ἀνθρωπολογικῶς καὶ μετατρέψαν ταύτην ἐκ τῆς ταταρομογγολικῆς εἰς μεσογειακὴν εὐρωπαϊκὴν. Οἱ σημερινοὶ τούρκοι φυσιογνωμικῶς ἐν τῷ συνόλῳ σχεδὸν ὁμοιάζουν τοὺς ἕλληνας καὶ τοὺς ἄλλους βαλκανικοὺς λαοὺς, σπανίως δὲ συναντᾶ κανεὶς τὸν παλαιὸν ἀσιατικὸν τύπον.

Ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἀπεδεκατίσθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἀπὸ τοὺς ἕλληνας τῆς Μικρασίας καὶ τῆς Βαλκανικῆς, ποὺ ἦσαν ἀπόγονοι μιᾶς φυλῆς καλλιεργημένης πνευματικῶς καὶ σωματικῶς, ἦντλησαν οἱ Τούρκοι ἀφθόνως ζωικότητα καὶ πληθυσμὸν εἰς μεγάλην κλίμακα καὶ ἀνέπτυξαν τὸν χαμηλὸν πο-

λιτισμόν των. Τὸ ἔθνος αὐτό, ἐφαρμόζον εὐρύτατον πρόγραμμα ἐξισλαμίσεων, ἀπερρόφησε κατὰ διαφόρους τρόπους ἓν μέγα τμήμα ἐλλήνων καὶ ἄλλων χριστιανῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου καὶ χάρις εἰς αὐτὴν τὴν ἀναζωογόνησιν καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ ἐγένετο εἰς βῆρος τῶν Χριστιανῶν καὶ πρὸ παντὸς τῶν Ἑλλήνων, κατώρθωσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ ἐπιβληθῶν καὶ νὰ παραμείνουν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Βαλκανικὴν ἐπὶ τόσα ἔτη, γεγονόςς τὸ ὁποῖον δὲν ἐπέτυχόν παλαιότεροι ἐπιδρομεῖς.